

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 12.

V Gorici, dne 30. junija 1912.

Pečaj VIII.

Obseg: 1. Vabilo k občnemu zboru „Gor. kmet. društva“; 2. Ali se izreja kuncev ali domačih zajcev res prav dobro izplača?; 3. Kako naj se krmijo prešiči?; 4. Na čem se spozna, da je živina jetična; 5. Gospodarske drobtinice; 6. Razne vesti; 7. Poročila; 8. Poročilo o delovanju c. kr. kmet. kem. poskuševališča v Gorici (Nadaljevanje.); 9. Zapisnik seje osrednjega odbora „Gor. kmet. društva“ z dne 27. junija 1912; 10. Društvene vesti; 11. Na novo priglašeni za pristop k „Gor. kmet. društvu“.

VABILO

k

OBČNEMU ZBORU,

ki se bo vršil

v četrtek 25. julija 1912 ob 10. uri predpoldne

== v hotelu „Pri Zlatem Jelenu“ v Gorici. ==

VSPORED:

1. Čitanje in odobritev zapisnika zadnjega občnega zbora;
2. Poročilo o društvenem delovanju v letu 1911;
3. Pretresovanje in odobritev društ. računskega zaključka in bilance za leto 1911 in proračuna za leto 1912.
4. Dopolnilna volitev na podlagi § 20., odst. 1. izločenih eventuelno odstopivših odbornikov*);
5. Volitev dveh pregledovalcev računov;
6. Odborovi predlogi;
7. Morebitni predlogi društvenikov.

Gorica, dne 27. junija 1912.

„Goriško kmetijsko društvo“ v Gorici.

Predsednik:

A. Jakončič.

Tajnik:

V. Dominko.

Opomba. Pristop k občnemu zboru imajo le oni društveniki, ki so plačali letnino za leto 1912. Kdor bi izkaznice slučajno ne imel s seboj, jo dobi v društvenem uradu. Kdor ni še plačal letnine, plača jo lahko pri vходу v zborovalno sobo.

V slučaju, da bi prvi občni zbor ne bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje drugi občni zbor z istim dnevnim redom ob vsakem št. vilu članov.

*) Poslovna doba je potekla naslednjim odbornikom: Al. dr. Franko, Kovač Ignaciju, Petru Leban, Francu Obljubek, Maksu Ukmar, Val. Stanič in Ant. Možina ter pregledovalcem računov: Jos. Zadel in Ig. Križman.

Ali se izreja kuncev ali domačih zajcev res prav dobro izplača?

Dandanašnji se izreja domačih zajcev prav toplo priporoča. Pri tem se seveda ne misli na navadne t. j. majhne domače kunce, ampak na one velik h pasem, kakor n. pr. na velike francoske kunce ali lapene, normandijske kunce, angleške kunce i. t. d. Da bi se izreja kuncev velikih pasm hitreje vdomačila, osnovala so se v Nemčiji pa tudi v Avstriji posebna društva, katera izdajajo svoje posebno glasilo. V teh glasilih se poje kuncereji visoka pesem, katere konec je vedno ta, kako se izreja kuncev dobro izplača in kakšne dobičke donaša. Vsled tega je postala kuncereja dandanes, kakor pravimo, »m o d e r n a«, sicer pa ni to šele v prvo. Pisec teh vrstic se spominja še prav dobro, da je doživel takšno hvalisanje kuncereje že dvakrat, ter se tudi sam ukvarjal s kuncerejo. Tako n. pr. se je jako hvalila kuncereja v dobi let 1860 do 1870. Takrat se je reklo: »Ni je hvaležnejše kmetijske panoge, nego je kuncereja, kajti dober kunc daja v kaj kratkem času obilo okusnega mesa, katero je obenem poceni, mesa, ki se prav lahko proda.«

Prav v istem času je živel v Gorici znamenit kuncerejec, g. monsignor Pavletič, vodja moškega oddelka gluhonemnice. On se je ukvarjal razen s kuncerejo tudi s čebelorejo, sadjerejo in zelenjadorejo, ter je poučeval teoretično osobito praktično v teh panogah slovenske pripravnike na tedajšnji c. k. pripravljavnici za učitelje v Gorici. Ta mož pa ni kuncereje nikdar tako hvalil in uvrščal med dobičkanosne kmetijske ukvare, kakor so jo ocenjevali drugi. Nekega dne sem se pridružil pripravni-

kom o priliki popoldanskih praktičnih vaj, ki so se vršile na vrtu c. k. kmet. društva, tudi jaz. Pri tej priliki je prišla v razgovor tudi takrat takozvana »moderna kuncereja«. Nek pripravnik je vprašal g. monsignora, ali se kuncereja res tako dobro izplača, kakor trde nekateri. Monsignor se je zasmeljal in odgovoril to-le: »To si lahko sami izračunate, samo pa povejte mi, če ste se že kdaj ukvarjali s kuncem?« Pripravnik odgovori: »Da, toda le s prav navadnimi, nikdar pa še s takšnimi velikimi kuncem, kakoršne redite Vi.« Monsignor mu reče na to: »Dobro toraj, povejte mi sedaj to le, ali se Vam zdi en krajcar stroška na dan za vsakega kunca; ki ga uporabite za popolno izrejo kunca t. j. dokler odraste za zakolj, preveč ali premalo?« Pripravnik niti dobro ne pomisli in odgovori: »En krajcar stroška na dan je gotovo raje premalo nego preveč in pri tem se ne sme upoštevati hlevčkov.« Monsignor pravi: »Toraj vidite, kunc mora biti najmanj 4 mesece star, da se ga lahko uporabi za eno ali drugo. Štirikrat 30 je pa 120, toraj stane vsak kunc 1 gl 20 kr, zanj pa dobite, ako se Vam posreči dobiti kupca, morda 60 do 80 kr. Tako se toraj kuncereja izplača! Temu odgovoru smo pritrdili seveda vsi.

Ko sem nastopil leta 1873 službo vodje na vinarski in sadjarski šoli na Slapu, nabavil sem si kunce velike normandijske pasme. Par teh kuncev me je stal do 15 gl. Uspeh s temi kuncem je bil zelo nepovoljen. Dva samca sta mi poginila v kratkem vsled mrtvouda. Mnogo truda mi je povzročilo obvarovanje kuncev pred mačkami, maral pa ni vrhu tega nikdo za kunčje meso. Ostalo ni drugo kakor kuncerejo opustiti. Tako se je godilo ne le meni ampak tudi drugim vzlic temu, da se je hvalilo kuncerejo kot moderno kmetijsko panogo. Največja ovira kuncereji v naših krajih je pa gotovo ta, da mara malokdo za kunčje meso, vsled česar se dobi le z veliko težavo kupca za kunce. Vzemimo, da bi se kupec tudi dobil, je pa cena tako nizka, da se reja kuncev nikakor p r a v d o b r o ne izplača. Tako gre dandanašnji z marsikatero moderno kmetijsko priporočitvijo!

R. Dolenc.

Kako naj se krmijo prešiči.

1. Krompir naj se skuha in zmečka ter dene v pomije, sirotko ali pa v tolčeno mleko in daja v tej obliki prešičem. Zrnje

naj se namoči ali pa skuha, oziroma razdrobi, a tekoča krma naj se zmeša z gostejo manj tečna z bolj tečno. Pri mladih prešičih se bolje sponaša suha krma nego obloda, seveda se morajo pri pokladanju suhe krme obenem napajati z vodo. Prešič namreč takšno krmo prežveči in naslini, zato mu bolj tekne. Mladim, nedoraslim prešičem in sicer le tem, naj se daja cel ječmen, da se priuče žvečenju. Zdrob ječmenov, mleko in krompir so najboljše krma za prešiče; po teh krmilih dobe prešiči najboljše meso in slanino, zato je vredno, da se daja prešičem ječmen, dasi je precej drag, ker se takšno krmenje izplača. Po koruzi in riževi moki dobi prešič malovreden, mehak, oljnat, po želodu in grahu pa masten špeh, če se pokladata slednji dve krmili namreč proti koncu pitanja.

2. Kuhana krma naj se ne daja ,dokler je prevroča.

3. Pokladaj prešičem vedno ob gotovih urah in vsako krmo o pravem času, a osnaži korito vsakrat prej, nego vržeš vanj drugo krmo.

4. Daj prešiču vsakokrat le toliko krme, kolikor jo zamore požreti. Krmil enakomerno in zvečaj porcijo v razmerju s prešičevim razvojem.

5. Če si kupil medle prešiče, pazi, da jim ne daš takoj spčetka pretečne krme, ker jo slabo izkoristijo.

6. Prehod z ene krme na drugo naj se izvrši polagoma in previdno.

7. Od časa do časa daj prešičem tudi malo soli, dasiravno niso potrebni prešiči soli tako, kakor živali, ki se hranijo od rastlin. Preveč soli prešiču škoduje. Pa tudi takih pomij ne dajaj prešiču, v katerih so poper ali razne dišave.

8. Včasih ne marajo prešiči celo najboljše krme. Če je tako, preglej jim zobovje, kajti mogoče je, da so jim zrasli takozvani volčji zobje, ki jih ovirajo pri žvečenju. Take zobe odščipni z ostrimi kleščami in dajaj prešiču drugo krmo. Včasih primešaj krmil nekoliko ogljenega prahu ali pa vrzi prešičem v hlev kos travne ruše, zemlje ali pa stare malte, da bodo po njej rili.

Na čem se spozna, da je žilvina jetična.

Jetika ali sušica je skrivna morilka, katera si poišče žrtev v mestih, v oddaljenih gorskih vaseh in seže celo v planine. Doslej

se še ni iznašlo sredstva zoper to morilko. Kal te bolezní dospe skritim potom v truplo in ga polagoma uničuje. Da je bitje bolno na sušici, spozna se včasih šele takrat, ko se je truplo močno spremenilo.

Ako se pomisli, da razdeva ta bolezen vse telesne snovi, kakor kožo, meso, kosti, vime in se lahko razširi na vse druge živalske organe, potem nam je lahko takoj jasno, zakaj ni mogoče spoznati te bolezní po vidnih znamenjih. Na početku, ko se sušica živine poloti, je težko spoznati, ali je živina jetična ali ne, sploh pa začetnik te bolezní niti ne opazi. Opazilo se je, da se jetična živina že na početku bolezní za njen okoliš le malo briga. Če tudi je bila živina prej živahna, postane, če je bolna, brezbrizna. Sušične krave postanejo ali mršave, ali pa se celo močno odebele. Odebele živali pa kmalu shujšajo, ako se jim zdravje količkaj skvari. Medlost ali shujšanje pa ni v nikakem razmerju z vplivom nastopivše bolezní. Čudno je, da se jetične krave, ko so breje, odebele, shujšajo pa vidno, ko se otelijo, a človek sam ne ve, kje tiči vzrok.

Gnile bule, ki se same ob sebi prikažejo na površini trupla, so pogostoma znamenje tuberkuloznega procesa v notrini trupla. Še marsikatri misli, ko vidi te bule, da prihajajo od kritičnega pojava naravnega zdravljenja, katero si prizadeva, spraviti slabe sokove pod kožo in odtod iz trupla. Misli se je pa vendar že, da so te bule vzrok notranje bolezní.

Pri sušični živini se vidi pogostoma naježena dlaka v progah in sicer pri vsakem najmanjšem mrazu. Ako so pljuča napačena, potem živina pokašljeuje in sicer najrajši zjutraj, ko se duri hleva odpro. Živina, ki ima jetiko v trebuhu, lahko pogine, ne da bi kedaj prej kašljala. Brezdvomno je sušica podedljiva bolezen, to se pravi, pokazala je praksa, da se prenaša ta bolezen s starišev na potomce. Ako je živina podvržena tej bolezní in se pridruži temu količkaj moteč zunanji vzrok, se bolezen takoj izcimi. Sviri se toraj, naj se potomci jetičnih starišev ne uporabljajo za izpodrejo. Giovanolli (Švicar. kmet. časopis).

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

S čim bomo gnojili ajdi? Ajda potrebuje precej fosforove kisline in kalija Sveži hlevski gnoj ji ne ugaja; po tem gnoju

raste prebujno in rada poleže, vsled tega se priporoča gnojiti ajdi z umetnimi gnojili. Na vsak ha površine naj se vzame po 80—100 kg 40% kalijeve soli in 200—300 kg superfosfata. Dušičnata umetna gnojila, in sicer 50 kg kg čilskega solitra in 200 kg superfosfata na vsak ha, naj se uporabi za gnojenje pri ajdi, le če ima zemlja dovolj kalija.

Kalijevo sol je najbolje zmešati s superfosfatom ter raztrošiti to zmes 14 dni ali vsaj en teden pred setvijo in takoj podorati ali vsaj dobro zavleči z brano. Čilski solitar naj se raztrosi v dveh obrokih in sicer polovica zgornje množine tik pred setvijo, druga polovica pa, ko je ajda dobro izlezla. Ko se solitar raztroša, morajo biti rastline suhe, ker na mokrih bi solitar obvisel in jih osmodil.

Kako naj se gnoje deteljišča, da se dobi več krme. V poročilih »Nemš. Kmet. družbe« piše posestnik Fric Mayer to-le: Napačna razdelitev deteljišč, posebno pa nepravočasno košenje zelene krme, je čestokrat vzrok, da krme primanjka. Ravno štedenje s prvo deteljno košnjo je napačno, kajti čim večja je površina na prvo pokošenega deteljišča, tolikor več krme se dobi. Vsled vlage izvirajoče še od zime in katera se nahaja še maja in junija meseca v zemlji, raste detelja v teh dveh mesecih najbujnejše in zabranjuje s tem, da se tla preveč ne izsuše, kar je za drugo košnjo gotovo velikega pomena. On priporoča naj se razdeli deteljišča na tri oddelke. Prvi oddelek naj se pokosi, ko je detelja visoka 15 cm, drugi, ko je detelja visoka 20—30 cm in tretji, ko je detelja visoka 40—50 cm. Pri zadnjem oddelku naj se ostane, dokler detelja popolnoma razcvete, med tem pa zraste na prvem oddelku že druga košnja. Tudi glede gnojenja priporoča naj se vpelje nekaka taka razdelitev in naj se oni oddelek, na katerem se želi, da bi detelja hitro rastla, pognoji s superfosfatom. Ako nastopi po prvi košnji dolgotrajni dež, potem se priporoča, naj se, če se je moralo s košnjo prekiniti, pognoji pokošeni oddelek na naslednji način: prvo pokošeni oddelek naj se pognoji s superfosfatom ali pa s Tom. žlindro, drugi s kajnitom ali pa kalijevo soljo, tretji pa z vapnenim dušcem ali z amonijakom ali pa s solitrom. Če se pognoji z duščenatimi gnojili, se dobi na beljakovinah bogata in lahko prebavljiva krma. Na vsak način naj se povlečejo deteljišča spomladi in tudi po košnji z sotro brano. Ako se obdeluje deteljišče na ta način,

se zemlja prerahlja, takšna zemlja se pa zlepa ne izsuši, povrhu raztrošena gnojila pridejo lažej do korenin, deževnico tla laže popijejo in to vpliva jako ugodno na bujno rast detelje.

✕ **Driska pri kurah.** Redkokdaj dobe kure drisko vsled premrzle vode ali pa po slani osmojeni travi. Driska se poloti kur večinoma tedaj, ko žro neprimerno hrano, kakor skisano krmo, plesniv kruh, pokvarjeno meso, ali če zaužijejo preveč deževnih glist i. t. d. Grižave kure naj se zaprejo pol dneva v kak suh hlev, katerega tla so se prej posula s peskom in naj se jim ne danič hrane. Od časa da časa naj se pokrijejo tudi njihovi odpadki s peskom. Če se ravna s kurami na ta način, ozdravijo v kratkem.

✕ **Priprosto sredstvo za pokončevanje muh,** ki je sicer še malo komu znano, a je vendar izdatno, je, kakor piše »Schweiz. Landw. Zeitschrift« formalinova raztopina. Da se muhe s to raztopino umore, nalije naj se na plitve krožnike mleko in mu prilije nekoliko stanjšane formalinove raztopine. Formalinova raztopina se dobi v lekarnicah ali pa v mirodilnicah. Ko se je pripravilo krožnike s takim mlekom, naj se jih razpostavi v raznih stanovanjskih prostorih. Muhe pijejo mleko zelo rade in ko se takega mleka napijejo, poginejo v kratkem.

Kako se morajo oskrbovati rastline, rastoče v posodah. Kdor hoče gojiti rastline v posodah, jim mora, če hoče, da bodo dobro uspevale, včasih pognojiti in presaditi jih. Za gnojenje takih rastlin ali kakor jim tudi pravimo posodovcev se smejo uporabiti pa le stanjšana tekoča gnojila. Korenine posodovcev zamorejo posrkati le majhno množino redilnih snovi ali hrane, zato bi bilo brezmiselno, ko bi se jim preveč pognojilo a obenem bi se jim s takim gnojenjem kvečem lahko le škodovalo. Živalski gnoj n. pr. golobjek, kravjek, kri in d. e. se ne smejo uporabljati nikdar v svežem, ampak vsakrat le v povretem stanu. V to svrhu naj se vržejo ta gnojila v vodo in puste 14 ali celo več dni pri miru. Ta umetno napravljena gnojnica polagoma sčrni, kar znači, da je povrela. Od te gnojnice naj se zlije nekoliko v vodo, ki se hoče uporabiti za zalivanje, in s to vodo naj se rastline zalivajo. S takšno vodo naj se zaliva po enkrat ali dvakrat vsak teden. Zaliva naj se pa vselej le zvečer ali ko je nebo oblačno, nikdar pa, ko sije solnce.

Bujno nastoči posodovci in sicer zelnatí se morajo pa tudi večkrat presaditi in sicer od spomladi do vročega poletja 2 do

3 krat ter vsakrat v nekoliko večjo posodo. Za druge posodovce zadošča, da se presade enkrat v letu, če šibko rasto, celo šele vsako 2. ali 3. leto.

RAZNE VESTI.

Blaž Lapanja, veleposestnik v Oblazu pri Slapu in ud »Gor. kmet. društva«, je dne 11. maja t. l. v 67. letu starosti po kratki bolezni preminil. Pokojni je bil umen kmetovalec, kar dokazuje njegova obširna kmetija. Kakšna razlika med njegovimi sedanjimi in nekdanjimi travniki! Nekdaj je rastle na teh robida in drugo malovredno grmovje, danes pa raste na teh travnikih gosta, sladka mrva. Izvrstno je znal uporabiti naš pokojni Blaž za namakanje travnikov vodo, ki priteče ob močnem deževju iz tal in ki vsebuje gnojilne snovi, katere se izgubljajo na Pečanski planoti. Njegova živinoreja je bila praktična in vzorna, posebno pa ga je veselilo sadjarstvo. Sam je iz semena izgojil in vsadil okrog 2000 sadnih dreves. Na sadni razstavi pri Sv. Luciji ob Soči je bil odlikovan s častnim priznanjem I. vrste. Ker je začel kmetovati šele pred kakimi 25 leti, mu je marsikdo rekel: »Čemu sadiš Blaž, saj ne boš užival!« Odgovoril pa je: »Kdor sadi in vidi, da lepo raste, že uživa; kako bi pa bilo na svetu, če bi vsak le zase sadil?« Nekoč je rekel ob taki priliki, da bi, če bi imel še eno drevesce vsaditi in bi mu Bog rekel: »Blaž nehaj, dovolj je, ker sedaj umrješ!«, bi prosil: »O Bog, dopusti, da vsadim le še to drevesce, potem pa pokliči me k sebi!«

Pokojni naš Blaž je bil v obče priljubljen, blag značaj, mož, kakršnih nam Bog še mnogo daj! Kmetovalci posnemajte ga!

POROČILA.

Cepivo zoper kužno zvrženje pri govedih. — C. kr. zavod za dobavo živalskih cepiv v Mödlingu izdeluje neko živalsko cepivo za uporabo zoper kužno zvrženje pri goveji živini. To cepivo se izdeluje po navodilu dr. Reisingerja, profesorja na Dunaju, ter stane 100 kub. cm cepiva 10 K.

Oddaja se samo živinozdravnikom, oziroma oblastnijam, javnim kmetijskim korporacijam in lekarnicam za uporabo po živinozdravnikih.

Ko se cepivo naroči, sporoči naj se, koliko glav živine se namerava zdraviti.

Kmetska hranilnica in posojilnica v Vel. Žabljah bo imela svoj redni občni zbor dne 14. julija ob 3. uri popoldne v občinski pisarni. Dnevni red bo tak, kakor ga predpisujejo združ. pravila.

P O R O Č I L O

o delovanju c. kr. kmetijsko-kem. poskuševališča v Gorici
v dobi od 1907 do 1910.

(Nadaljevanje.)

Na deteljiščih gornje furlanske ravani in posebno v občini Koprivi so tekom poletja 1908 vprvič zapazili obširne, po vijolčasti plesni korenin okužene zemljiščne kose. To bolezen povzroča pod zemljo rastoča in šireča se glivica *Rhizoctonia violacea*. Poskuševališče je opozorilo občinstvo na to novo škodljivko in je tudi nasvetovalo, kako zabraniti, da se ne bode dalje razširjala. Pri vsem tem se je bolezen v naslednjih letih raztegnila po različnih krajih korminskega in gradiškega sodnega okraja.

Med boleznimi vrtnih rastlin naj omenimo posebno »meglo« na vrtnicah (*Sphaerotheca pannosa*), ki je zlasti v preteklih dveh letih tako hudo napadala mladike, liste in cvetno-popje teh cvetic, da je občutno oškodovala eksportno kupčijo, ki jo goriški vrtnarji imajo z vrtnicami. — Tudi pitane jagode so zelo trpele vsled listne rje (*Mycosphaerella fragaria*).

V rastlinjakih se je pojavila nova rastlinska sovražnica in sicer pršica *Tetranychus telarius*, ki napada raznovrstne rastline, Amarillis, Asparagus itd. Poskušali smo razna zdravila, da bi pregnali to škodljivko, vmes tudi najmočnejše strupe, a zaman. Nič ni pomagalo žveplanje, nič škropljenje s stanjšanim tobačnim izvlečkom (1%), nič zakajanje s tobačnim prahom in izvlečkom nasutim na razbeljene ponve. Tudi razkuževanje v popolnoma zaprtih prostorih in zabojih s čedalje večjo

množino ogljenčevo kislega žvepla, ni nič izdalo; rastline so se poškodovale in so usahnile, a pršice le niso poginile. Po 24 urnem dušenju so bile pač omamljene, a na zraku so kmalu zopet oživele. Kot edino izdatno pomoč proti temu rastlinskemu sovražniku se je izkazala močna vlažnost, ki pa ne ugaja vsem rastlinam, gojenim v rastlinjakih, mariveč vzbuja drugo zlo — plesen zlasti na jagodah in vrtnicah.

Leta 1908. se je prikazala neka bolezen na hrastih, podobna trtni plesni; provzročila jo je glivica imenovana *Oidium quercium*. V naslednjih dveh letih se je ta bolezen obnovila z izredno silo, grozeča obstoju obširnih gozdov v Brdih, na Vipavskem in na Krasu. Bolezen napada najraje mlade rastline do dveh metrov visokosti od tal, pa tudi mladike, ki poganjajo prav nizko doli pri tleh iz starih obnemoglih debel. Enako bolezen, toda v manjši meri, so opazili tudi na javorjih. — Zelo razširjena je neka druga vrsta plesni na *Evonimus*, (to je lepo, tudi po zimi zeleno grmovje, s katerim se pogostoma ograjajo mestni vrti in parki) (*Oidium Evonimi*), ki napada tudi stareje liste te rastline. — Na isti se je zopet prikazala in sicer v precej velikem številu ščitasta uš *Chionaspis evonymi*.

Na zahodni strani goriškega Krasa med Doberdobom in Opatjeselom so zapazili na koprivcah (*Celtis australis*) — jako koristnih drevesih, ki dajajo gradivo za izdelovanje bičev — ogromne množine gosenic metulja *Libythea celtis*, ki delajo veliko škodo, ker žro listje in mlado popje ter zavirajo s tem navaden razvoj dreves. Ta sovražnik je tem nevarnejši, ker ima več rodov na leto. Leta 1909. je bil tretji rod sredi julija in izlezli metulji so rojili do blizo Komna. Tudi leta 1910. so se prikazali ti škodljivci; toda nekoliko škode so naredile samo gosenice prvega rodu; poznejih ni bilo videti, skoro prav nič. Pravijo pa, da so videli leteti cele oblake metuljev te vrste daleč čez morje.

Zasluži omenjeno biti dejstvo, da je »peneči škržadček« (*Aphrophro spumaria*) ki smo ga do sedaj imeli za neškodljivega, prav občutno poškodoval beke na Krasu. Opazili so, da njegove ličinke prezimujejo pod zemljo okoli spodnjega debla bek in da izlazijo začetkom maja, kakor hitro začenja izpahavati mlado popje, koje izmolzejo in pokončajo.

Tudi murva je imela svoje nezgode. Zlasti v zadnjih dveh letih jo je na ravani v raznih krajih nadlegovala »listna rija«, ki jo zakrivlja glivica *Septogleum mori*. Bolezen pa ni nič škodila sviloreji, ker je nastopila že pozno, ko je bila svilorejska doba že končana.

V neki drevesnici v Villi Vicentini so našli na mladih divjih murvah glivico, imenovano *Patellina cinnabarina*, ki provzroča na lubu mehurčke rudeče kakor cinober. Po njih se posuši lub in slednjič usahne tudi rastlina.

Iz raznih krajev naše Furlanije so poslali zavodu murvine vejice, o katerih so sumili, da so okužene po »murvni škrlatnici« (uši). V istini pa so bili napadeni po neki drugi uši, namreč po »rudeči trtni uši« (*Coccus* ali *Pulvinaria vitis*), katera ni veljala do sedaj za sovražnico murve v naši deželi.

Od kar so v Senožečah pri Ronkah iztaknili prvo okuženo središče »murvine uši« (*Diaspis pentagona*), se je ta že naglo razširila in se je do sedaj vgnezdila že v kakih 20 občinah naše ravani, tako da se je bati, da se v malih letih raztegne po vseh tistih straneh naše dežele, koder je murva doma. Tudi v Italiji se je ta zajedavka razširila z grozovito naglostjo, dasi je tam s posebnim zakonom zapovedan boj proti njej. Zdaj je okužen že ves zgornji del Italije in deloma tudi že srednji. Škoda na murvah je ogromna, tako da so morali v mnogih krajih skrbiti svilorejo, ker nimajo več zadosti listja. Naši svilorejci so torej po pravici vznemirjeni, ker se boje za svojo do sedaj tako cvetočo obrt.

(Sledi še.)

Zapisnik

seje osrednjega odbora „Goriškega kmetijskega društva“ v Gorici,
ki se je vršila 27. junija 1912 ob 10. uri predpoldne.

V SPORED:

1. Čitanje in odobritev zapisnika zadnje seje;
2. Poročilo tajnika;
3. Izločitev članov osrednjega odbora v smislu § 20. odst. 1. društ. pravil;

4. Volitev članov v posamezne odseke;
5. Določitev dneva, kraja in dnevnega reda za občni zbor;
6. Sprejem priglašenih za sprejem v društvo;
7. Morebitni predlogi.

Na v z o č i: Predsednik Anton Jakončič, tajnik Viljem Dominko, odborniki: Kovač Ignacij, Leban Peter, Štrekelj Anton, Baudaž Josip, Martelanc Franc, Šega Anton in Brajnik Alojzij. C. kr. vlado je zastopal c. kr. okrajni glavar A. Rebek, c. k. namestništveni svetnik, goriški deželni odbor pa c. kr. sodni svetnik in dež. odbornik H. dr. Štepančič.

Predsednik konstatira sklepčnost, pozdravi uavzoče in sporoči, da so opravičili svojo odsotnost naslednji odborniki: Al. dr. Franko, Saunig Ivan, Furlani Franc in Kocjančič Franc. Na to sporoči, da sta mu bila vročena tik pred sejo dva važna predloga oziroma interpelaciji in sicer interpelacija odbornika Fr. Kocjančiča in nujni predlog odbornika Alojzija Brajnika, ter da jih je postavil vsled nujnosti na točko 7. današnjega sejinega vsporeda, nakar preide na dnevni red.

K p r v i t o č k i se oglasi Al. Brajnik in predlaga, naj se čitanje zapisnika zadnje seje osrednjega odbora opusti, ker je bil ta zapisnik že v celoti priobčen v društvenem glasilu, „Primorskem Gospodarju“ in naj se naravnost odobri.

Ta predlog je bil soglasno sprejet.

K t o č k i d r u g i prečita društveni tajnik poročilo, ki se glasi tako-le:

„Zadnja seja osrednjegu odbora se je vršila lansko leto 27. julija. Od takrat do danes je prejelo društvo in rešilo 3298 vlog različne vsebine. Med najvažnejše spadajo na občnem zboru z dne 24. avgusta 1911 sprejete resolucije, na katere se je prejelo naslednje rešitve:

1. Prošnja, da bi poskrbela visoka vlada in deželni zbor za to, da se ustanovi za planinsko in osrednje ozemlje poknežene grofovine Goriško-Gradiščanske gospodinjstva šola s sedežem v Gorici, se je rešila s tem, da se je otvoril z državnimi in deželnimi sredstvi dne 12. maja t. l. na obeh oddelkih goriške deželne kmetijske šole gospodinj-ski tečaj za dekleta kmečkih starišev

2. Prošnja za to, da naj bi priskočila visoka vlada našim kmetovalcem čimprej na pomoč s tem da bi dala društvu na razpolago primerna denarna sredstva, s pomočjo katerih naj bi oddajalo društvo svojim društvenikom umetna gnojila za travnike in pašnike, ter razna močna krmila, kakor različne pogače ter otrobe po znižanih cenah, se je rešila s tem, da se je podelila goriškemu deželnemu odboru vladina podpora, s katero so se nabavile zgoraj navedene kmetijske potrebščine in razdelile po znižanih cenah med razne kmetovalce na Goriško-Gradiščanskem.

3. Dodatna prošnja, k oni navedeni pod točko 2. t. j., da naj bi visoka vlada podelila našemu društvu podporo, da bi se oddajala tudi živila našim društvenikom po znižanih cenah, se doslej še ni

rešila.

4. Prošnja, da naj bi se ustanovil za Goriško-Gradiščansko stalni sadni sortiment in sicer za vsako sadno pokrajino posebej, kakor tudi za prireditev permanentnih sadnih razstav in za podeljevanje nagrad onim sadjerejcem, ki bi se izkazali z večjo množino kakšne dobre sadne vrste, do danes še ni rešena.

V teku leta so se poslali razni predlogi in prošnje na pristojna mesta.

C. kr. poljedelsko ministerstvo je podelilo našemu društvu za kritje upravnih stroškov v letu 1911 K 4000, za pospeševanje sadje-reje poleg lanskih 1000 K še drugih 1000 K, za uredovanje „Prim. Gospodarja“ in sicer za leto 1908, 1909 in 1910 po 1200 K, toraj skupno za 3 leta K 3600. Deželni zbor je naklonil društvu za kritje upravnih stroškov v letu 1910 K 4000 in za leto 1911 K 4000. Razun poslednjega zneska so se že vsi dvignili.

Podpora 2000 K za pospeševanje sadjereje se radi pomanjkanja primernega sadilnega materiala še ni uporabila. Deželna podpora v znesku 300 K, ki je namenjena za obdarovanje Svetolucijskih razstavljalcev sadja, se še ni uporabila, ker ni prejelo društvo do danes zaprosene vladine podpore v znesku 700 K. Podpora v znesku 1000 K, ki jo je prejelo društvo od visoke vlade v svrhu podelitve nagrad onim, ki pravilno ravnaajo z mlekom in mlečnimi izdelki, se tudi ni še razdelila, ker se čaka na merodajna poročila glede onih, ki se bavijo z mlekarstvom. Konečno ostane od podpore za vzdrževanje občinskih licenciranih bikov še 350 K, ki se jo je nameravalo razdeliti na sledeče občine: Ponikvam 50 K, Volčam 100 K, Šentviškigori 100 K in Soči 100 K. Za te zneske se pa navedena županstva do danes še niso zglasila, dasiravno so se obvestila že meseca februarja t. l., da te podpore po sklepu živinorejskega odseka s 30. junijem t. l. zapadejo.

V tekočem letu ni prejelo društvo za štipendiranje kmečkih mladeničev v svrhu obiskovanja mlekarskega tečaja na Vrhniki nikake državne podpore, dasi je za njo prosilo in sicer zato ne ker se je priredil letos mlekarski tečaj za dekleta. O tem poslednjem tečaju je obvestilo c. k. namestništvo tudi naše društvo in sicer z dopisom od 22. marca 1912 št. II-514/1-12, ter sporočilo, da je sklenilo podeliti c. kr. polj ministerstvo dvema dekletoma z Goriškega primeren štipendij, ako bi se udeležili mlekarskega tečaja od 15. aprila do 15. julija.

V Sežani je ustanovilo društvo svojo podružnico pod naslovom: „Centralna podružnica Gor. kmet. društva za Kras“. Z ustanovitvijo te podružnice se je centraliziralo vse dosedaj obstoječe kraške društvene podružnice in oživel je s tem, ker se je otvorila 13. novembra 1911 obenem društvena zaloga v Sežani, zapričeti kmetijski napredek na Krasu. Na željo kraških kmetovalcev je priredilo društvo letos pozimi v Sežani predavanje o uporabi umetnih gnojil.

Člani predsedstva so se udeleževali skupnih sej pri deželnem odboru. S posebnim pismom se je poklonilo predsedstvo Nj. ekselenci g. Albinu Bráf, c. kr. poljedelskemu ministru o priliki imenovanja ministrom. Istotako se je poklonilo po svojih zastopnikih preblag. g. A. Rebeku, c. kr. namestništvenemu svetniku o priliki Njegovega imenovanja goriškim c. k. okrajnim glavarjem.

Kar se tiče uradnega osobja je ostalo vse pri starem.

Društveni odseki so izročili predsedstvu v teku društvenega leta naslednje predloge:

Živinorejski odsek, kateri je imel 3 seje, je predlagal:

1. Naj se dovoli Iv. Urđihu, pos. h. št. 27 v Mavhinjah, da proda vse prešičke iz I. gnezda od svinje, ki jo ima v reji, in obvesti naj se ga, da je dolžan dati društvu eno svinjico brezplačno ko svinja v drugič vrže.

2. Naj se dovoli Andreju Lebanu iz Žabč, da obdrži v reji svinjico, ki jo je dolžan izročiti društvu.

3. Naj se dovoli Jos. Balogu, pos. h. št. 36 v Hotešku, da dá skopiti svinjo, ki jo ima v rej', dasiravno je dolžan rediti jo 20. oktobra 1911.

4. Naj bi se oddajali v bodoče prešiči v rejo za polovično kupno ceno.

5. Naj se obrne društvo do c. kr. poljedelskega ministerstva s prošnjo, da bi naklonilo večjo podporo za povzdigo prešičjereje na Goriškem.

6. Naj se obrne društvo do c. k. poljed. ministerstva s prošnjo, da bi se ustanovile po goriškem državne postaje s plemenskimi biki.

7. Naj se obvesti ona županstva v naših hribih, ki še niso dvignila podpor za uzdrževanje licenciranih plemenskih bikov, da naj dvignejo te podpore do 1. januarja 1912, ker po tem dnevu zapadejo.

8. Naj se predlaga c. k. poljed. ministerstvu naslednje:

a) Da naj s premiranjem hlevov in gnojnikov nadaljuje;

b) da naj podeli društvu primerno podporo, da se bodo oddajala kmetovalcem na Goriškem umetna gnojila za travnike in pašnike po znižanih cenah;

c) naj dela na to, da se prepreči prodaja sena in živine v druge kraje oziroma v inozemstvo.

d) naj dela na to, da se bodo kupovali plemenski biki za goriško namesto v oktobru že v juliju ali najkasneje v avgustu mesecu;

9. Naj se obrne društvo do goriškega deželnega odbora s prošnjo, da naj bi se razdeljevala umetna gnojila po znižanih cenah kmetovalcem na Goriškem že v jeseni in ne šele koncem februarja.

10. Naj se zaprosi c. k. namestništvo, da bi dovolilo dobiti potrebne podatke za razdelitev zneska 1000 K, ki je namenjen za razdelitev med one kmetovalce v hribih, ki ravnaajo z mlekom in mlečnimi izdelki pravilno, pri c. k. držav. mlekarskem inštruktorju za slovd. del Primorja.

11. V eni poznejših sej je predlagal ta odsek, naj bi društvo rok za izplačanje podpor za vzdrževanje občinskih licenciranih plemenskih bikov podaljšalo do konec junija 1912. O tem sklepu naj obvesti društvo vse prizadete občine na Tolminskem in c. kr. okrajno glavarstvo v Tolminu.

12. Naj se dovoli Rud. Saksida od Saksidov pri Dornbergu, da ono svinjo, ki jo ima od društva v reji, zakolje-a le pod tem pogojem, da izplača društvu 48 % od cenilne vrednosti. Enako naj se dovoli tudi redilcu društvene svinje Ivanu Beltramu iz Vogerskega.

13. Naj predlaga zastopnik našega društva v skupni seji, ko se bo vršila pri deželnem odboru, naslednje :

a) Da naj se razdeli državna podpora za povzdigo živinoreje na Goriškem v znesku 40932 K 64 v po številu glav goveje živine nahajajoče se v kakem okraju ali na takšni podlagi, kakor predpisuje tozadevni zakon z dne 30. decembra 1909 drž. zak. štev. 222. Ako bi se pa ne hotelo ugoditi gornjemu predlogu, naj se zahteva, da se razdeli ta državna podpora v razmerju z velikostjo površine vsakega okraja ali pa po dejstvu, kjer je treba živinorejo najbolj povzdigniti;

b) naj se poskrbi za to, da se bo prodajalo mleko naravnost kot tako v oddaljene kraje ;

c) da naj bi se oddajalo v bodoče v rejo kmetovalcem, namesto plemenskih svinj, plemenske marjasce;

d) da naj bi se premiralo v bodoče razen bikov in krav tudi za rejo sposobna teleta pod gotovini pogoji.

e) naj se ne izboljšujejo samo pašniki ter napravljajo tam potrebna napajališča, ampak naj se poskrbi in sicer v prvi vrsti za to, da se napravijo do planin primerne poti, da bo hodila živina brez vsake nevarnosti po njih na pašo.

14. Naj se obrne društvo do c. k poljedelskega ministerstva in goriškega deželnega odbora s prošnjo, da naj se nastavi v vsakem sodnem okraju Goriško Gradiščanske po enega deželnega živinozdravnika in naj se ne nastavlja, kakor se je svojočasno sprožilo, na pol živino zdravnikov ali kakor bi se lahko reklo mazačev.

Konjerejski odsek društva je z delovanjem popolnoma prenehal, ker je poveril vse nadaljno „Konjerejskemu društvu“ v Tolminu.

Sadjarski odsek je imel 4 seje in je predlagal naslednje :

1. Naj se poišče sadno drevje za brezplačno razdelitev s pomočjo državne podpore kjerkoli mogoče, ter naj se razdeli v prvi vrsti med društvenike in če teh prosilcev ne bo dovolj šele med nedruštvenike.

2. V eni poznejših saj je predlagal ta odsek, naj se zato, ker se primerne sadilnega materiala ni dobilo, razdelitev sadnega drevoja odloži na leto 1912, ter skliče potem drugo sejo, da se natančno določi, kako naj se uporabi državna podpora v znesku 2000 K.

(Sledi še.)

Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Modro galico najboljše kakovosti in sicer zajamčeno 98/99 odstotno kvintal po 66 K;

Tomaževo žlindro 16 odstotno, znamka »Zvezda« kvintal po 6 K;

Kalijevo sol 42 odstotno kvintal po 14 K;

Orehove semlete tropine, zajamčene s 47% beljakovin in toščice, v vrečah po 75 kg, kg po 22 vin.;

Gumijeve trakce za cepljenje trt v zeleno, znamka »Trissin« kg po 34 K;

Fichtenin agra, sredstvo zoper mrčes na rastlinah in živalih, kg po 3 K ali $\frac{1}{4}$ kg po 80 vin.

Žvepleno moko in sicer boljše vrste kg po 60 v, najfinejše pa kg po 18 v in galično žvepleno moko kg po 20 v.

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi pristne debele in drobne otrobe, sol za živino. Pirchove trtne škropilnice, žveplalnike za trte in sode, različna jeklena orala, slamo-reznice i. t. d.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko modro galico, Tomaževo žlindro, kalijevo sol, žvepleno moko, orehove semlete tropine, klajno apno, gumljive trakce, fichtenin i. dr. po tu navedenih cenah pri »Centralni podružnici Gor. kmet. društva za Kras« v Sežani.

Semenska črna ajda. Društvo ima v zalogi semensko črno ajdo in jo oddaja po 34 v kilogram.

Na novo priglašeni udje „Gor. kmet. društva“.

1. Uršič Anton — Štorje 25 —
Sežana	5. Kariž Ivan — Žirje 3
2. Hrovatin Matija — Briščeki 26
— Prosek	6. Perhinek Josip — Fernetič
3. Klavora Mihael — Auber 12
— Dutovlje	7. Cvetrežnik Mihael — Banjšice
85 — Grgar
4. Tavčar Franc — Šmarje 3 —
Sežana	8. Šuligoj Štefan — Lokovec 136
— Čepovan
	9. Hvala Luka — Lokovec 68